

A photograph of an industrial facility, likely a refinery or chemical plant, at night. The scene is illuminated by bright artificial lights, creating a high-contrast image. Several tall, cylindrical storage tanks and distillation columns are visible, connected by a network of pipes and walkways. A large, lattice-structured tower stands prominently in the background. The sky is dark, and the overall atmosphere is one of intense industrial activity.

FAIR
FIN

Hoe onze overheid en banken de bodemloze put van Ineos proberen vullen

December 2020

Frank Vanaerschot

BankWijzer

\ Dankwoord

Naast de collega's van FairFin en de onderzoekers van Profundo zou ik ook nog Annick Vanisterbecq, Tatiana Luján, Nele Coen, Wijnand Stoefs, Thomas Goorden, Jan Provoost, Katrin Van Den Troost en Yelter Bollen willen bedanken om te helpen op allemaal verschillende manieren in deze bijzondere tijden.

! • — NVDR: Dit is een gecorrigeerde versie van het oorspronkelijke onderzoek. In de oorspronkelijke versie van ons rapport over Ineos werd Belfius genoemd als één van de financiers van Ineos. Dit bleek niet te kloppen. Er zat een fout in de gegevens van een financiële database die we gebruiken (Refinitiv). Daarom hebben we dit gecorrigeerd. Alle verwijzingen naar Belfius werden in deze aangepaste versie verwijderd.

\ Korte samenvatting

Als het chemiebedrijf Ineos haar zin krijgt, bouwt het een nieuw plastic-bedrijf in de Antwerpse haven onder de naam Project One. Er is echter heel wat controverse over de ecologische impact van het project. In dit onderzoek stellen we ook de economische haalbaarheid ervan in vraag en onthullen we welke investeringen banken in België in Ineos deden sinds 2016.

Wat je moet onthouden

1. De chemiereus Ineos wil investeren in een plastic-bedrijf in de haven van Antwerpen met de naam Project One.
2. De productie van Project One is gebaseerd op buitenlands schaliegas, een enorm vervuilende grondstof. Ook het productieproces zelf belooft zeer vervuilend te worden, in tegenstelling tot de mooie praatjes van Ineos zelf.
3. Het project staat ook economisch gezien op los zand. Er is nu al een wereldwijde overproductie van plastic. Bovendien is de kans groot dat nieuwe milieureglementeringen de productiekosten aanzienlijk doen oplopen.
4. Toch investeren banken nog volop in het bedrijf. BNP Paribas, ING, Deutsche Bank en KBC financierden Ineos sinds 2016 voor meer dan 3 miljard.
5. Ineos rekent ook op publieke middelen, via een erg hoge waarborg en subsidies, waaronder gratis emissierechten. De Vlaamse regering wil de belastingbetaler een ecologische en economische bodemloze put laten vullen.

In januari 2019, terwijl de klimaatbewegingen de straten vulden, kondigde Sir James ('Jim') Ratcliffe aan 3 miljard te willen investeren in 'Project One'. Ratcliffe is de rijkste Brit en meerderheidsaandeelhouder van chemiebedrijf Ineos. Het doel van Project One is om in de Antwerpse haven de basisgrondstoffen voor plastic te maken. De grondstof hiervoor is schaliegas. Als het project van de grond komt wordt het de grootste investering in de chemiesector van de laatste 20 jaar. Maar na anderhalf jaar heeft Sir Jim Ratcliffe nog altijd geen milieuvergunning. Terwijl de lobbymachine van Ineos op volle toeren draait, organiseren sociale en ecologische bewegingen zich om bloot te leggen hoe onduurzaam Project One is.

In dit onderzoek kijken we naar de geldstroom van banken in België naar Ineos sinds 2016. In totaal gaat het over meer dan 3 miljard euro. Naast ecologische argumenten die de klimaatbeweging al uitvoerig belichtte, willen we hier ook stilstaan bij de economische haalbaarheid van Project One. Er is namelijk een wereldwijde overproductie van plastic en de basisgrondstoffen ervoor. Daarnaast ziet het er naar uit dat de vraag naar kunststof zal afnemen, omdat regelgevers het gebruik van plastic willen indijken en ook de publieke druk om minder plastic te gebruiken toeneemt. Bovendien is het mogelijk dat de industrie in Europa in de komende jaren eindelijk zal moeten betalen voor haar CO₂-uitstoot, net wanneer Project One op volle toeren moet draaien. De vraag is of Project One wel rendabel kan zijn zonder de huidige

uitstootsubsidies. Ten slotte is het businessplan van Ineos zelf ook redelijk wankel. De schuldenberg is zo hoog dat zelfs kredietbeoordelaars zoals Moody's en Fitch de wenkbrauwen fronsen.

De vraag is of Project One wel rendabel kan zijn zonder de huidige uitstootsubsidies.

We schrijven dit rapport dan ook niet alleen om de klanten van de banken die Ineos recent financierden met meer dan 3 miljard euro, erop te wijzen dat hun bank in dit onduurzame bedrijf investeert en dus later mogelijk ook in Project One. Dit onderzoek is ook gericht aan de banken zelf. Want verder investeren in Ineos en Project One is slecht voor het klimaat en brengt niet enkel een reputatierisico, maar ook een financieel risico met zich mee. Het is nu al duidelijk dat het bedrijf en haar investeerders de economische risico's van Project One niet willen dragen. Daarom rekent het op heel wat gulle geldschietters, die (tegen beter weten in?) de kas blijven spijzen. Investerings in Project One zijn een gok op aanhoudende politieke steun voor een vervuilende fabriek, terwijl het klimaatprobleem alleen maar erger wordt.

We schrijven dit rapport dus ook voor burgers en beleidsmakers. Want het project kan ook rekenen op heel wat publieke middelen. Zo is er een waarborg van PMV, de publieke investeringsmaatschappij van Vlaanderen, die tussen de 250 en 500 miljoen euro ligt. Daarnaast krijgt het project 16 miljoen euro subsidies van de Vlaamse overheid. Maar de vele obstakels waar dit project tegenaan kijkt, doen vermoeden dat er nog veel meer belastinggeld naar Project One moet vloeien om het boven water te houden.

BNP Paribas is één van de voornaamste financiers van Ineos. De Belgische staat is op haar beurt de grootste aandeelhouder van deze bank. Hoe rijmt onze regering dit met de ambities om haar investeringen te verduurzamen? De hamvraag is of dit project wel publieke middelen waard is. De garantie die PMV wil geven is uitzonderlijk hoog, hoger dan het totale bedrag aan garanties dat PMV verleende de voorbije twee jaren. Waarom zouden we als samenleving een project ondersteunen dat zoveel ecologische problemen met zich meebrengt? Moet belastinggeld dienen om de risico's te dekken die Ineos en haar financiers zelf niet willen dragen? Betalen wij belastingen om de winsten van zo'n bedrijf veilig te stellen?

\ Hoe vervuilend is Project One?

Op het moment van schrijven heeft Ineos nog geen milieuvergunning om te starten met de bouw van Project One. Om de milieu-impact van Project One te beoordelen, moeten we naar de hele toevoerlijn kijken. Dat verhaal begint bij de grondstof die Ineos wil gebruiken: schaliegas.

Project One zal ethaan en propaan uit de onconventionele, horizontale ontginning van schaliegas, 'fracking' genaamd, gebruiken als grondstoffen. Dat is een manier van gasontginning die in de laatste tien à twintig jaar haar intrede maakte. Schaliegas is een gas dat vast zit in diepe ondergrondse steenlagen. Het bijzondere aan schaliegas (en schalieolie) is dat het ontgonnen wordt door verticale boringen te maken in de grond tot aan deze steenlagen, om vervolgens via horizontale boringen met water, zand en chemicaliën de steen onder druk te zetten. De barsten die dit veroorzaakt doen het gas vrijkomen. Dit productieproces heeft veel schadelijke gevolgen. De chemicaliën vervuilen het grondwater en de omgeving en de techniek veroorzaakt zelfs frequente aardbevingen. Daarnaast komt bij de ontginning ook methaan vrij.

Dit gas is tot 86 maal schadelijker voor de opwarming van de aarde dan CO₂. Gas wordt vaak voorgesteld als de

meer milieuvriendelijke fossiele brandstof, maar als je alles mee in rekening brengt kan schaliegas meer schade veroorzaken dan steenkool.

De ontginning van schaliegas en -olie is in belangrijke mate een Amerikaans fenomeen. De sector groeide daar de laatste 10 jaar zo hard dat de VS olie en gas begon te exporteren in plaats van ze te moeten importeren. Deze situatie maakte het aantrekkelijk om schaliegas niet alleen als brandstof te gebruiken, maar er ook plastic mee te maken. Voor haar fabrieken in Schotland en Noorwegen importeert Ineos momenteel schaliegas uit de VS. Het bedrijf wilde graag ook in het Verenigd Koninkrijk een schaliegasrevolutie ontketen. Ineos kocht over de jaren heen daarom het merendeel van de frackinglicenties in het VK, maar onder grote publieke en politieke weerstand, werd fracking [eind 2019 tijdelijk verboden](#). Ondanks de grote druk van de chemie- en plasticlobby houdt dit moratorium nog steeds stand. Het is nog maar de vraag of Ineos er ooit schaliegas uit de grond zal halen. Eerder dit jaar was Ineos alvast genooddaakt meer dan [63 miljoen Britse pond aan investeringen in frackinglicenties](#) af te boeken als verlies. In heel wat Europese landen is fracking verboden, onder andere in Nederland, Frankrijk en Luxemburg. In België is er een aanvraag geweest om in Limburg schaliegas te ontginnen, waar vroeger de steenkoolmijnen waren. Maar er is nooit een vergunning gekomen.

Wat wil Ineos produceren met schaliegas? Via ethaan

en propaan uit schaliegesteente wordt ethyleen en propyleen geproduceerd, twee basisgrondstoffen die gebruikt worden om heel wat soorten plastic te maken. Ineos legt [in haar eigen communicatie](#) over Project One de nadruk op het feit dat zij ethaan, dat anders gewoon verbrand wordt bij de ontginning, nuttig inzetten. En dat de schepen die ze gebruiken om het gas te vervoeren minder CO₂ uitstoten dan de traditionele schepen die stookolie gebruiken. Ineos is tegelijk zo slim om te zwijgen over hoe vervuילend de ontginning van schaliegas is. Het grootste klimaatprobleem daarbij is niet ethaan, maar methaan. De ontginning, het vervoer en het verwerken van het ethaan en propaan dat Project One wil gebruiken is enorm vervuילend.

Naast de toevoer is ook het productieproces van Project One belangrijk om de milieu-impact te kennen. Ineos wil twee installaties bouwen: een ethaankraker en een PDH unit (propaandehydrogenatie), om het in de vaktaal te zeggen. In de kraker zal van ethaan ethyleen gemaakt worden. Het gas moet tot 850 graden verhit worden, een zeer energie-intensief proces. Ineos heeft al twee krakers: één in Grangemouth (Schotland) en één in Rafnes (Noorwegen).

De site in Grangemouth [heeft een ronduit slechte milieureputatie](#). Ze behoort tot de meest vervuילende fabrieken van Schotland en kreeg al meermaals de op één na slechtste rating op het vlak van vervuiling. Tussen 2011 en 2014 overtrad Ineos 34 keer de regels rond veiligheid en gezondheid in deze fabriek. Ook

in andere vestigingen van Ineos deden zich herhaaldelijk veiligheidsincidenten voor. In 2017 was er een olielek in [verouderde pijpleidingen](#) van Ineos in de Noordzee aan de Britse kust. De lokale bevolking moest toen geëvacueerd worden. En eind vorig jaar kondigde Ineos [aan een chemiefabriek te sluiten in het noorden van Engeland](#) omdat het bedrijf de nodige investeringen niet wilde doen om aan de milieunormen te voldoen. 145 werknemers verloren hun job.

Het blijft raden naar de CO₂-uitstoot van Project One

Ineos zegt dat ze zeer zuinige technologie wil gebruiken, maar het blijft raden naar de CO₂-uitstoot van Project One. Ineos beweert ook de uitstoot op te willen vangen en te stockeren, maar ook daarvoor is niks concreet voorzien, het zal vooral peperduur zijn. Meer hierover lees je in het interview in bijlage met Wijnand Stoefs, beleidsmedewerker bij Carbon Market Watch.

Verderop in het productieproces maakt men van die ethyleen polyethyleen. Dit is de meest gebruikte vorm van plastic en ziet eruit als kleine bolletjes, precies erwten. Men noemt ze doorgaans 'pellets'.

Die pellets hebben de neiging om verloren te gaan. Je kan ze dan ook in grote hoeveelheden terugvinden op de stranden naast de fabrieken in Noorwegen en Schotland, maar ook in de buurt van de fabrieken van BASF, Exxon Mobil en Ineos in de Antwerpse haven, waar ze nu al deze pellets maken. De Antwerpse haven stelde zich via 'Operation Clean Sweep' tot doel om geen pellets meer verloren te laten gaan bij het reinigen van de fabrieken of bij de overslag of het transport, maar in de voorbije jaren verwijderde ze nog [tonnen pellets](#) uit de omgeving van de fabrieken.

De klimaat- en biodiversiteitscrisis zijn met elkaar verstrengeld en plastic bevindt zich op het kruispunt van de twee

Wetenschappers vrezen voor de gevolgen. Het plastic verspreidt zich overal in de natuur en de voedselketen. Men vindt het bijvoorbeeld terug in de magen van vogels in Schotland. Eens vogels die pellets opeten, raakt hun spijsvertering verstopt en

sterven ze van de honger.

Een andere vraag is wat daarna gemaakt wordt van die pellets. Ineos zelf zegt dat er heel wat zaken mee gemaakt worden die nuttig zijn voor de klimaattransitie, zoals wieken en smeerolie voor windmolens. Maar uit de [cijfers van Ineos](#) uit blijkt dat na smeermiddelen (23,2%) vooral verpakkingen (18,5%) de voornaamste bestemming zijn van de pellets. Uit [cijfers van Plastics Europe](#), de sectorfederatie van de plastic-industrie, blijkt dat meer dan 40% van de totale productie van ethyleen en propyleen gebruikt worden voor het fabriceren van verpakkingsmateriaal. En die verpakkingen komen vaak in de zee terecht. De VN voorspelt dat, als we aan hetzelfde tempo plastic blijven produceren, gebruiken en wegsnijten, er [in 2050 meer plastic dan vis in de zee](#) zal zitten. Dit draagt bij tot een enorm verlies aan biodiversiteit en is één van de redenen waarom we vandaag kunnen spreken van een [zesde uitstervingsgolf](#).

De klimaat- en biodiversiteitscrisis zijn met elkaar verstrengeld en plastic bevindt zich op het kruispunt van de twee. Van de hoge uitstoot die heel de toevoer- en productieketen met zich meebrengt, tot het plastic dat vaak in de zee en de rest van de natuur terechtkomt en het ecologisch evenwicht verstoort.

\ Project One mist de boot

Ondanks alle ecologische bezwaren kan men argumenteren dat het economisch voordeel hier meer doorweegt. Dat de investering van 3 miljard euro die Jim Ratcliffe belooft te maken een kans is die je niet laat schieten. Antwerps burgemeester en N-VA-voorzitter [Bart De Wever is alvast grote fan](#): “Ineos wil 3 miljard investeren voor een nieuwe petrochemische installatie met de

allerbeste technologie op het vlak van milieu. Dat brengt veel jobs en welvaart. Maar laat dat nu net vieze woorden zijn voor zogenaamde klimaativisten.” Maar de negatieve gevolgen van Project One hebben niet alleen met ecologie te maken. Ook economisch gezien rammelt het project. Wat is de belofte van enkele honderden jobs waard als het project zelf economisch op los zand staat?

De Europese NGO Carbon Market Watch volgt het economisch klimaatbeleid en de fossiele- en energie-intensieve industrie op de voet. Ze maakten enkele analyses over de economische vooruitzichten van Project One voor ClientEarth, een ngo die internationale juristen inzet voor milieukwesties. Die rapporten zijn nog niet gepubliceerd, maar we konden ze al inkijken en Wijnand Stoefs, beleidsmedewerker bij Carbon Market Watch en auteur van de rapporten, spreken. Het uitgeschreven interview vind je terug in bijlage aan het eind van het dossier. Hier vatten we de voornaamste vaststellingen samen. Sommige van de geciteerde bronnen komen niet uit het rapport van Carbon Market Watch en zijn door FairFin toegevoegd.

Eigenlijk is het te laat om zo’n grote plasticfabriek te bouwen. Om te beginnen is de schalierevolutie gaan liggen. Schaliegas en -olie waren aantrekkelijk omdat de olieprijs na 2008 zeer hoog waren. De installaties voor de ontginning van schaliegas en -olie zijn namelijk niet alleen schadelijk, maar ook duur. Je moet veel energie en geld besteden om

een beetje schaliegas uit de grond te halen. Enkele jaren geleden begonnen olie- en gasprijzen te dalen en mede door de overproductie en het gebrek aan opslagcapaciteit [dook de gasprijs zelfs onder nul](#), waardoor de schalie-industrie zware klappen te verwerken kreeg. Toen doorals gevolg van corona de olieprijs kelderde, [kwam schalie in een crisis terecht](#).

Wat is de belofte van enkele honderden jobs waard als het project zelf economisch op los zand staat?

Nog belangrijker is de wereldwijde en structurele overproductie van plastic. Die begon al vorig al in 2019 en zal de komende jaren alleen toenemen. Tegen 2024 verhoogt de productiecapaciteit van ethyleen – een van de voornaamste producten die Project One zal vervaardigen – met 38 procent. Dat is ongeveer het moment dat Project One wil beginnen produceren. Bovendien zit er tussen nu en 2040 in de bredere plastic sector 400 miljard dollar aan investeringen in nieuwe productie in de pijplijn. Dat zal voor een groot structureel overschot zorgen. Daardoor zag Exxonmobil zich eind 2019 al genooddaakt

om een plasticfabriek weken stil te leggen. Dit jaar konden fabrieken die ethyleen produceren maar op 90 procent van hun capaciteit draaien. In november kondigde Ineos aan te overwegen [haar kraker \(en een olieraffinaderij\) in Grangemouth te sluiten](#) omdat er te weinig vraag was. En die capaciteit zal in de komende jaren alleen maar verder verlagen. Daarom berekent de Amerikaanse denktank Pew Research Center [dat investeren in de plasticindustrie tot en met 2040 jaarlijks een risico van meer dan 80 miljard euro met zich mee brengt](#).

Die overproductie kan verdwijnen door minder te produceren, bijvoorbeeld door nu te beslissen geplande plastic fabrieken toch niet te bouwen, én door tegelijk de meest vervuilende fabrieken te sluiten. Als dat niet gebeurt, moet de vraag naar plastic zeer aanzienlijk toenemen om die grote hoeveelheid plastic verkocht te krijgen.

Maar de trend gaat net de omgekeerde kant uit. Heel wat mensen worden zich bewust van de vervuiling die plastic veroorzaakt en willen minder plastic gebruiken. Dit vertaalt zich ook in reputatieschade van de grote plasticvervuilers. Heel wat bedrijven beloven dan ook dat ze minder plastic gaan gebruiken. Dat zou alleen al voor miljoenen tonnen minder vraag naar plastic zorgen. Zelfs Coca Cola stopt in 2021 met het gebruik van krimpfolie.

Maar niet alleen het sentiment van de mensen en de markt zit tegen. Ook overheden willen minder plastic. De komende European Green Deal wil het gebruik van

plastic drastisch verminderen, producenten financieel verantwoordelijk maken voor afvalophaling en -verwerking en meer recycleren. Een belangrijk voorbeeld is dat de Europese Commissie, Europese Raad én Europees Parlement akkoord zijn met een heffing op plastic. Die moet dienen om de lening van de Europese Commissie voor het Europese herstell-onds terug te betalen.

Het houdt ook economisch steek dat overheden stappen zetten om de productie van plastic te ontraden. [Carbon tracker berekende](#) dat de industrie de samenleving opzadelt met een gigantische kost. Als we de CO₂-uitstoot, gezondheidskosten, de afvalophaling en de vervuiling van de oceanen mee in rekening brengen, kost elke ton plastic die bedrijven zoals Ineos produceren meer dan 800 euro aan de samenleving. Dat komt neer op 286 miljard euro per jaar. Een kost die deze bedrijven tot nu toe volledig aan ons overlaten.

Overheidsbeleid kan niet alleen zorgen voor meer kosten voor wie plastic produceert, maar ook voor de uitstoot van CO₂. In Europa bestaat er een systeem van uitstootrechten voor bedrijven genaamd ETS (Emissions Trading System). Deze rechten zijn verhandelbaar. Tot nu toe krijgen industriële bedrijven heel wat gratis uitstootrechten, soms zelfs meer dan dat ze uitstoten. Zo kreeg Ineos in België [volgens een rapport van Greenpeace, BBL en Arbeid & milieu](#) tussen 2013 en 2019 zoveel meer gratis uitstootrechten dan dat ze CO₂ uitstootten, dat ze nog voor 6

miljoen euro aan emissierechten overhielden.

Maar het ziet er naar uit dat het beleid gaat veranderen. Heel wat Europese politici halen alles uit de kast om een eind te maken aan de gratis uitstootrechten. Ze willen dat dit systeem ten laatste in 2030 stopt. Als dit lukt, ziet het er naar uit dat Ineos dan moet betalen voor haar uitstoot. Ook andere wijzigingen in de regels van de emissiehandel wijzen er op dat de kosten voor grote vervuilers zullen toenemen. Op het moment van schrijven staat de prijs van CO₂ al op haar hoogste punt sinds 2006 en marktanalisten verwachten dat die prijs alleen maar zal stijgen.

Waarom ze nog niks rond CCS willen beloven is duidelijk: het kost stukken van mensen.

Het is niet eenvoudig in te schatten wat dit precies betekent voor Project One, onder andere omdat Ineos geen informatie geeft over de CO₂-uitstoot van het project. Wijnand maakte daarom enkele ruwe toekomstscenario's. Als Europa langzaam of slechts een beetje de grote vervuilers doet betalen, zou Project One over de periode 2025-2030 meer dan 20 miljoen

euro winst maken met de beschermingsmaatregelen, maar vanaf 2031 elk jaar meer dan 40 miljoen euro verliezen. Als het beleid nog ambitieuzer wordt moet Project One tussen 2025 en 2030 bijna 400 miljoen euro betalen voor haar CO₂-uitstoot.

Ineos weet ook dat de kosten van CO₂-uitstoot snel zullen stijgen, maar doet naar de buitenwereld alsof er geen vuiltje aan de lucht is. Alsof hun CO₂-uitstoot geen geld zal kosten dankzij een installatie om CO₂ op te vangen en elders te stockeren (Carbon Capture and Storage of CCS). Maar tegelijk geven ze ook aan niet klaar te zijn voor CCS. Ze willen er nog niet in investeren. Eigenlijk is het enige dat ze doen ruimte laten voor een 'carbon capture' installatie, die dan later bijgebouwd kan worden bij Project One.

Waarom ze nog niks rond CCS willen beloven is duidelijk: het kost stukken van mensen. Drie tot vier keer meer dan de huidige prijs van CO₂ (die Ineos voor alle duidelijkheid niet betaalt). Men lijkt te verwachten dat de overheid met belastinggeld zo'n peperdure installatie gaat bouwen voor hen. Maar het is totaal onverantwoord om zo'n hoog risico met overheidsgeld te dekken. Zeker omdat Project One nog niet eens gebouwd is en CCS nog nooit op een dergelijke installatie getest is.

Hoe meer Project One de CO₂-kosten wil drukken en (op korte termijn) wil genieten van gratis emissierechten, hoe meer het zal moeten blijven investeren in de fabriek om ze zo duurzaam en efficiënt mogelijk te maken én te houden. Maar we zien bij andere

fabrieken van Ineos net vaak dat ze er weinig geld voor over hebben om te investeren in de veiligheid en duurzaamheid van hun operaties. Waarom zou het deze keer anders zijn?

Volgens Wijnand zijn er maar twee scenario's waarin Project One rendabel wordt in de context van zo'n grote overproductie aan plastic en stijgende uitstootkosten. Ofwel neemt de globale overproductie drastisch af na 2024. Dat is erg onwaarschijnlijk. De andere optie is dat Project One andere plastic producenten in Antwerpen en de EU uit de markt kan concurreren. Maar dan valt het verhaal dat Project One voor extra jobs zal zorgen in elkaar. Want voor de jobs die zij creëren zullen er hoogstwaarschijnlijk anderen in Europa (en vooral in de haven van Antwerpen) sneuvelen. Maar zelfs dan is het kostenplaatje van de CO₂-uitstoot nog niet rond.

In de voorbeelden hierboven zien we dat Ineos vooral mikt op kortetermijnwinst. Dat botst met een duurzaam businessmodel dat op lange termijn kijkt naar jobs, gezondheid en het milieu.

De kortetermijnvisie van Ineos zien we ook terug in andere zaken. Ineos kondigde [na het eerste kwartaal van 2020](#) al aan dat ze om hun leningen terug te kunnen betalen heel wat kosten moeten schrappen, projecten waar mogelijk op een laag pitje zetten, onderhoudswerken stilleggen en enkel strikt noodzakelijk personeel aanwerven. Maar ook al verkeert het bedrijf in financiële moeilijkheden, toch gebruikt Ineos geleend geld om Jim Ratcliffe en de twee

andere aandeelhouders dividenden uit te keren. Dat geven twee van de voornaamste kredietbeoordelaars Moody's en [Fitch](#) aan. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de twee kredietbeoordelaars zich negatief uitspreken over de obligatielening die Ineos uitgaf in oktober en waar zowel BNP Paribas en Deutsche Bank aan deelnamen. Bijna de helft van die lening, [300 miljoen euro, dient om dividenden uit te betalen](#) aan de drie aandeelhouders. De rating die Fitch geeft (BBB) wil zeggen [dat ze denken dat het bedrijf](#) "in staat is haar leningen terug te betalen, maar dat er meer kans is dat negatieve economische evoluties hier verandering in brengen."

THERE ARE
NO JOBS
ON A
DEAD PLANET.

ver.di

JUGEND

\ Meer dan 3 miljard van banken naar Ineos sinds 2016

Om een idee te krijgen of banken in België belangrijke financiers zijn van Ineos en om een idee te krijgen of er een grote kans is dat ze Project One mee zouden financieren, gingen we na hoeveel geld deze banken in Ineos stopten gedurende de laatste vijf jaar. Sinds 2016 verschaften de grootbanken in België meer dan 3 miljard euro aan leningen en uitgiftes van obligaties aan Ineos. Bijna alle financiering komt van BNP Paribas, ING en Deutsche Bank, met elk ongeveer een 1 miljard euro aan financiering.

Als we meer in detail kijken naar de leningen en uitgiftes van obligaties valt het een en ander op.

- Een deel van de leningen en uitgiftes van obligaties van BNP, ING en Deutsche Bank gaan via financiële holdings van Ineos. Daarna is het soms onduidelijk waar dit geld in de complexe structuur van Ineos belandt. Ineos telt meer dan 450 vennootschappen in meer dan 34 verschillende jurisdicties.
- We hebben ook leningen teruggevonden uit 2019 van ING en BNP Paribas aan het Schotse dochterbedrijf in Grangemouth en het Noorse dochterbedrijf Rafnes, waar Ineos ook krakers gebruikt om van ethaan uit schaliegas grondstoffen voor plastic te maken. Dit toont aan [dat het beleid van BNP Paribas rond onconventionele olie en gas](#) (waaronder schaliegas) het niet onmogelijk maakt om de op schaliegas

Klik hier om een klachtenbrief te sturen naar je bank

gebaseerde plastic industrie te financieren.

- Verschillende leningen en obligatie-uitgiften waar BNP Paribas en Deutsche Bank aan hebben meegedaan dienen in belangrijke mate om dividenden uit te keren, terwijl het bedrijf in slechte papieren zit.

Hier trekken we enkele conclusies:

- Banken in België financieren nu al dochterbedrijven van Ineos die van ethaan uit schaliegas grondstoffen voor plastic maken, net zoals Project One wil doen. Deze banken hebben er ook geen probleem mee om financiële holdings van Ineos te financieren waarvan achteraf niet duidelijk is waar het geld terecht komt.
- BNP Paribas en Deutsche Bank lenen geld aan Ineos om dividenden aan Jim Ratcliffe en de twee minderheidsaandeelhouders (Andy Currie en John Reece) uit te keren, op een moment dat het bedrijf in financiële moeilijkheden zit.
- BNP Paribas en Deutsche Bank doen mee aan een obligatie-uitgifte van Ineos, terwijl het duidelijk is dat ze in slechte papieren zitten.

We roepen de lezers die klant zijn bij deze banken dan ook op om aan hun bank te laten weten dat deze door het financieren van Ineos de biodiversiteits – en klimaatcrisis aanwakkert en ook economisch onduurzaam is.

We roepen BNP Paribas, ING, Deutsche Bank en KBC op om Ineos (of Project One, moest er op termijn een milieuvergunning verleend worden) niet te financieren.

Overzichtstabel (in miljoen euro)

	Leningen	Uitgifte obligaties	Totaal
BNP	935	291	1226
ING	796	242	1038
Deutsche Bank	669	318	987
KBC	143	/	143
Totaal	2543	851	3394

Bron: onderzoek door Profundo in databases van Bloomberg, Refinitiv en Trade Finance Analytics. [Een obligatie uitgifte van 700 miljoen euro](#) waar BNP Paribas en Deutsche Bank aan deelnamen dateert van na het onderzoek van Profundo.

IF THE CLIMATE
WAS A BANK
~
YOU WOULD HAVE
SAVED IT ALREADY

\ Project One teert op publiek geld

De zwakke economische fundamenteën waarop Project One balanceert en het door schulden en dividenden gedomineerde kortetermijnwinstmodel van Ineos roepen heel wat vragen op. Voornamelijk: wie gaat dat allemaal betalen als het misgaat?

Hier moeten we vooral kijken naar het publiek geld dat naar Project One gaat. In een [recent rapport](#) hadden we het al over het gebrekkige klimaatbeleid van de investeringsmaatschappij van de Vlaamse overheid PMV. De garantie die PMV belooft voor de leningen aan Project One is hiervan een duidelijk bewijs. Ze heeft er [tussen de 250 en 500 miljoen euro](#) voor vrijgemaakt. Daarnaast zou het project ook nog [16 miljoen euro subsidies](#) krijgen. Vooral die waarborg is de moeite waard om even bij stil te staan. Zelfs als het maar 250 miljoen euro zou zijn, is de garantie voor Project One [hogere dan het totaalbedrag van garanties](#) dat PMV toekende in de jaren ervoor. Gezien de precarie situatie waarin Ineos verkeert

en de omstandigheden waarin het Project One wil realiseren, zou het ons niet mogen verbazen als die waarborg ook effectief aangesproken wordt.

Als we het verhaal vanuit het oogpunt van de investeerders bekijken, zien we dat de belastingbetaler hier aan het kortste eind trekt. De hoge waarborg van de Vlaamse overheid via PMV wijst er op dat Ineos en haar financiers de risico's van het project kennen en die niet zelf willen dragen. Na alles wat we gezien hebben over Project One en het bedrijf kunnen we hen alleen maar gelijk geven. Maar waarom zouden wij daar onze schaarse publieke middelen aan geven?

Waarom zouden we zo'n grote berg publiek geld gebruiken om een project mogelijk te maken dat zoveel ecologische problemen met zich meebrengt? Belastinggeld spenderen om ervoor te zorgen dat Ineos en haar financiers ondanks hun economisch en ecologisch wankel plan toch winst kunnen maken? Eens we die waarborg toekennen aan Project One, zal het stockholmsyndroom optreden, het verschijnsel waarbij de gegijzelde sympathie voor de gijzelnemer krijgt. De Vlaamse belastingbetaler heeft er dan economisch belang bij dat Project One winstgevend is. We zouden ons identificeren met Ineos en andere grote vervuilers en hun lobby tegen goed klimaatbeleid. We zouden hopen dat Ineos in de toekomst toch niet moet betalen voor zijn CO₂ uitstoot, dat we de Europese regels negeren die ons verplichten veel meer te recycleren en dat er zoveel mogelijk nieuw plastic gemaakt wordt. Dat is echt

het laatste wat we nodig hebben. Maar we zijn nog niet gegijzeld. De oplossing ligt er dan ook niet in het financiële gat van Ineos met ons belastinggeld dicht te rijden, maar om Project One links te laten liggen nu dat nog zonder kleerscheuren kan.

\ Bijlage:

Interview met Wijnand Stoefs, beleidsmedewerker bij Carbon Market Watch.

Wijnand Stoefs bestudeerde de economische levensvatbaarheid van Project One voor ClientEarth, de NGO die de juridische procedures tegen Project One leidt waar FairFin ook aan meedoet. De rapporten zijn nog niet gepubliceerd, maar we konden ze inkijken en Wijnand interviewen om meer uitleg te geven bij de economische risico's van Project One.

In je rapport schrijf je dat fabrieken hier en in de rest van de wereld veel meer plastic produceren dan dat er vraag naar is. Is dat een normaal, voorbijgaand fenomeen of is er meer aan de hand?

Wijnand: Het is de eerste keer in decennia dat er zo'n grote overproductie is in de sector. En het is heus niet alleen maar een schok als gevolg van Corona. Er was al overcapaciteit in 2019 en men ging er toen al vanuit dat die nog verder sterk ging toenemen. Tegen 2040 zit er voor 400 miljard dollar aan plasticinvesteringen in de pijplijn. Voor één van de

voornaamste grondstoffen voor plastic (ethyleen) die Project One wil maken, zal de globale productie met 38 procent toenemen tegen 2024. Dat is een groot structureel overschot, net op het moment dat Ineos de fabriek van start wil laten gaan.

Kunnen we nu al de gevolgen zien van die overproductie?

Wijnand: De prijs van plastic is gekelderd. Dat hebben we niet meer gezien sinds de financiële crisis van 2008. Dat heeft ook hier gevolgen. Zo zag ExxonMobil zich genoodzaakt een plasticfabriek in Frankrijk enkele weken stil te leggen omdat "externe factoren voor grote financiële druk zorgden." Het ziet er naar uit dat heel wat plastic fabrieken niet op volle kracht zullen draaien. Nog voor de pandemie werd geschat dat globaal slechts 90% van de ethyleen productie capaciteit benut zou worden in 2020 - die prognose zal waarschijnlijk nog verslechteren de komende jaren.

Niet meteen een vrolijk vooruitzicht als je net je geld hebt ingezet op een nieuwe plasticfabriek, lijkt me. Maar wat zullen de gevolgen op lange termijn zijn?

Wijnand: Dat hangt af van de beslissingen die we nu nemen. Het Pew Research Center, een grote Amerikaanse denktank, publiceerde een rapport waarin ze waarschuwen voor nieuwe investeringen in plastic. Ze schatten dat er tot 2040 jaarlijks een risico van 100 miljard dollar aan vast hangt.

En kan er ook iets gedaan worden om die

overproductie weg te krijgen?

Wijnand: Die overproductie kan verdwijnen door minder te produceren, bijvoorbeeld door nu te beslissen geplande plastic fabrieken toch niet te plaatsen, én de meest vervuilende fabrieken te sluiten de komende decennia. Anders moet de vraag naar plastic voldoende toenemen om die grote hoeveelheid plastic verkocht te krijgen.

Maar mensen willen minder plastic. Heel wat mensen worden zich bewust van de vervuiling die plastic veroorzaakt en willen minder plastic gebruiken. Dit vertaalt zich ook tot reputatieschade van de grote plasticvervuilers. Heel wat bedrijven beloven dan ook dat ze minder plastic gaan gebruiken. Dat zou alleen al voor miljoenen tonnen minder vraag naar plastic zorgen. Zelfs Coca Cola gaat in 2021 stoppen met het gebruik van krimpfolie.

Maar niet alleen het sentiment van de mensen en de markt zit tegen. Ook overheden in Europa en wereldwijd willen minder plastic. Er zit in de komende jaren regulering onder de European Green Deal aan te komen om het gebruik van plastic drastisch te verminderen, producenten financieel verantwoordelijk te maken voor afval ophaal en verwerking, en om meer te recyclen. Dat de Europese Commissie, Europese Raad én Europees Parlement akkoord zijn met een heffing op plastic om het geld dat ze gaat lenen voor het Europese herstellfonds terug te betalen, is daar slechts één - maar belangrijk - voorbeeld van.

Dat overheden stappen zetten om het produceren van plastic te ontraden houdt ook economisch steek. Carbon tracker berekende dat de plastics industrie momenteel de samenleving opzadelt met een gigantische kost. Plastic heeft gigantische onbelaste externaliteiten van minstens 1000 dollar per ton (350 miljard dollar per jaar) door CO₂ uitstoot, gezondheidskosten, afvalophaling en de vervuiling van de oceanen. Als we het tij niet keren, voorspelt de VN dat er in 2050 meer plastic dan vis in de zee zal zijn.

Regulering gaat ook nog op een andere manier invloed hebben op hoe rendabel het is om nu miljarden in een plasticfabriek te steken: het emissierechtensysteem van de EU. Wat ik me daar vooral van herinner is dat er veel emissiehandel, maar weinig beperking van de uitstoot is. Kan je daar iets meer over zeggen?

Wijnand: Momenteel moet de energie-intensieve industrie in Europa (waaronder plastic) nog niet betalen voor het overgrote deel van hun CO₂ uitstoot. Ze ontvangen hun emissierechten gratis, in tegenstelling tot de elektriciteitssector waar de veiling van emissierechten reeds lang de norm is. Hierdoor betalen deze bedrijven niet voor de milieuschade die ze veroorzaken, en Belgische en Europese overheden lopen miljarden aan veilingsinkomsten mis. De vervuiler wordt hier betaald, in plaats van te betalen. Deze dure en inefficiënte overbescherming is anachronistisch en zal volledig wegvallen

na 2030. Wat mij betreft zou de Europese industrie al veel vroeger een prijs moeten betalen voor haar klimaatvervuiling.

Immers, het emissiehandelssysteem zal de komende jaren ook hervormd worden om tegemoet te komen aan de hogere klimaatambities van de EU. Het Europese Rekenhof maakte in een recent rapport alvast de duidelijke aanbeveling dat gratis uitstootrechten veel doelgerichter ingezet dienen te worden.

De prijs van CO₂ is net als het signaal dat men geeft aan de industrie afhankelijk van politieke wil. En de meeste marktanalisten verwachten dat de prijs van CO₂ gestaag zal blijven stijgen de komende 10 jaar, voornamelijk vanwege de urgentie om de klimaatcrisis aan te pakken. Daarnaast zal de prijs ook stijgen omdat al beslist is om vanaf 2023 jaarlijks grote delen overtollige uitstootrechten uit de emissiehandelmarkt te halen en voorgoed te vernietigen – en verwachtingen zijn dat dit in de komende hervormingen nog versterkt zal worden. Kortom, in elk geval zal CO₂ uitstoten duurder worden voor de Europese industrie in de komende jaren. Midden december 2020 staat de Europese CO₂ prijs boven 31€/ton – het hoogste punt ooit sinds 2006.

Heb je een idee welke impact dit zou hebben op Project One moest de fabriek er komen?

Wijnand: Het is niet helemaal duidelijk hoeveel CO₂ de fabriek zou uitstoten – en Ineos wil die informatie duidelijk niet publiek maken, maar ik heb ruwe

schattingen gemaakt op basis van de beschikbare informatie om een aantal beleidsscenario's te kunnen toetsen met minder en meer ambitieuze hervormingen van het emissiehandelssysteem. In elk scenario lopen de kosten op. In het minst ambitieuze scenario zou Project One over de periode 2025–2030 meer dan 20 miljoen euro winst maken met de beschermingsmaatregelen, maar vanaf 2031 elk jaar meer dan 40 miljoen euro moeten betalen. In het meest klimaatambitieuze scenario zou Project One tussen 2025 en 2030 al bijna 400 miljoen euro moeten betalen onder het emissiehandelssysteem voor haar CO₂ uitstoot.

Houdt Project One rekening met de kosten van het uitstoten van CO₂?

Wijnand: Ineos steekt haar kop in het zand. Ze doen alsof dat hun aanzienlijke CO₂ uitstoot hun geen geld gaat kosten omdat ze een installatie willen om CO₂ op te vangen en elders te stockeren (Carbon Capture and Storage of CCS). Maar tegelijk geven ze ook aan niet klaar te zijn voor CCS en er nog niet in te willen investeren – eigenlijk is het enige dat ze gaan doen, ruimte laten voor een 'carbon capture' installatie later bij te bouwen aan Project One. Hoe die installatie er later zal uitzien en wie ervoor zal betalen is compleet onduidelijk. Belangrijk is dat CCS voorlopig vooral getest is op elektriciteitscentrales op fossiele brandstoffen – Project One zou nieuwe, ongeteste en risicovolle technologieën moeten gebruiken.

Waarom ze nog niks rond CCS willen beloven is duidelijk: het gaat stukken van mensen kosten. Een conservatieve verwachting is dat CCS hun 80 à 121 dollar per ton CO₂ uitstoot zou kosten. Dat is ongeveer 3 tot 4 keer meer dan de huidige koolstofprijs. Men lijkt te verwachten dat de overheid met belastinggeld zo'n peperdure installatie gaat bouwen en laten lopen voor hen. Maar het is totaal onverantwoord om zo'n hoog risico met overheidsgeld te dekken – zeker omdat Project One nog niet eens gebouwd is en CCS nog nooit op een dergelijke installatie getest is.

Ik kom nog even terug op de onwil van Ineos om in CCS te investeren. Hoe meer Project One hun CO₂ kosten wil drukken en (op korte termijn) wil genieten van gratis emissierechten, hoe meer het zal moeten blijven investeren in de fabriek om ze zo duurzaam en efficiënt mogelijk te maken én te houden. Maar we zien bij andere fabrieken van Ineos net vaak dat ze er weinig geld voor over hebben om te investeren in de veiligheid en duurzaamheid van hun operaties.

Als je alles bij elkaar neemt, wat betekent dit dan allemaal voor de economische levensvatbaarheid van Project One?

Wijnand: Er zijn maar twee hypothetische manieren waarop Project One rendabel kan worden in de context van zo'n grote overproductie aan plastic. Ofwel zal de globale overproductie drastisch afnemen na 2024. Maar dat is erg onwaarschijnlijk. De andere optie is dat Project One andere plastic producenten in Antwerpen en de EU uit de markt kan concurreren.

Maar dan valt het verhaal dat Project One voor extra jobs zal zorgen in elkaar. Want voor de jobs die zij creëren zullen er hoogstwaarschijnlijk anderen in Europa (en vooral in de haven van Antwerpen) sneuvelen. Maar zelfs dan is het kostenplaatje van de CO₂ uitstoot nog niet rond. CO₂ uitstoten of afvangen zal duur zijn, en het is onduidelijk of Ineos die financiële problemen ziet, en hoe ze die denken te kunnen oplossen.

Eigenlijk is de enige hoop dat ze eerst die grote waarborg van de Vlaamse overheid krijgen. En dat peperdure CCS – zowel de carbon capture installatie en de infrastructuur om de afgevangen CO₂ te vervoeren en stockeren – mogelijk gemaakt wordt door honderden miljoenen Belgische en Europees belastinggeld. Dat zou echt een rampzalige investering zijn. Het beste is gewoon om het project niet te laten doorgaan en op beschikbare alternatieven zoals recyclage in te zetten.

Vooruitgangstraat 333/9
1030 Brussel
België

info@fairfin.be

Tel: +32 2 201 07 70

Ondernemingsnr.: 0423.552.973

V.U.: Els Lauriks, Vooruitgangstraat 333/9, 1030 Brussel